

Leczenie zespołów otępiennych

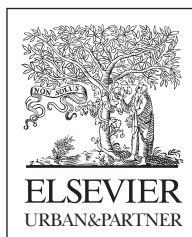
Pod redakcją
Hansa Förstla

Współautorzy

H. Bickel, P. Calabrese, J. Diehl, H. Förstl, L. Frölich, H.-J. Gertz,
E. Haen, B. Ibach, A. Karenberg, M. Kiefer, T. Kratzsch, A. Kurz,
K. Lange, M. Lutz, W.E. Müller, J. Peters

z 48 rycinami i 39 tabelami

Wydanie I polskie
Tłumaczenie i redakcja
Tomasz Zyss

Wydawnictwo Medyczne URBAN & PARTNER
Wrocław

Spis treści

Przedmowa	IX
Przedmowa do wydania polskiego	XI
Autorzy	XIII
Wprowadzenie	1
1 Historia otępienia i leków przeciwotępiennych	5
1 Rozważania metodologiczne	5
1.1 Epidemiologia	6
1.2 Koncepcje choroby	7
1.3 Rola lekarza	7
2 Wczesne zaawansowane kultury	8
3 Antyk	9
3.1 Kliniczne opisy objawów	9
3.2 Spekulacje etiologiczne i zalecenia terapeutyczne	12
4 Średniowiecze	17
5 Od renesansu do oświecenia	19
5.1 Galenizm	19
5.2 Nowe elementy	20
5.3 Koncepcja otępienia według Tomasza Willisa	22
5.4 Wpływ jatrofizyki i jatrochemii	23
5.5 Wyobrażenia na temat otępienia według Diderota i d'Alemberta	24
5.6 William Cullen i jego amencja	25
6 Wiek XIX	26
6.1 Francja	26
6.2 Obszar niemieckojęzyczny	29
6.3 Otępienie w przebiegu porażenia postępującego	33
7 Wiek XX	34
7.1 Terapia – między polipragmatyzmą a nihilizmem	37
7.2 Od uporządkowania do racjonalnych zasad terapii objawowej	41
2 Diagnostyka i ocena przebiegu otępienia	51
1 Systemy klasyfikacyjne i diagnostyczne	51
2 Stawianie rozpoznania	52
2.1 Diagnostyka różnicowa	53
2.2 Możliwości diagnostyczne lekarza domowego oraz lekarza specjalisty	55
2.3 Diagnostyka neuropsychologiczna	55

2.4	Badania przesiewowe i testy skrócone	57
2.5	Kwestionariusze oceny funkcji poznawczych i innych, które może wykonać sam pacjent lub inna osoba	63
3	Ocena przebiegu terapii	66
3.1	Ocena efektów terapii przez terapeutę	67
3.2	Ocena efektów terapii dokonywana przez pacjenta i jego krewnych – abecadło (ABCD) otępienia	69
3	Układ cholinergiczny i leczenie otępienia typu alzheimerowskiego	91
1	Hipoteza cholinergiczna i patogeneza otępienia typu alzheimerowskiego	93
1.1	β -amyloid	94
1.2	Hiperfosforylacja białka tau	95
1.3	Zanik neuronów korowych	95
2	Inhibitory cholinesterazy	96
2.1	Klasyfikacja	96
2.2	Inhibitory acetylocholinesterazy w leczeniu otępienia typu alzheimerowskiego	97
3	Badania kliniczne	100
3.1	Kliniczna skuteczność	101
3.2	Tolerancja leku a interakcje	106
4	Profile działania farmakologicznego inhibitorów acetylocholinesterazy	114
4.1	Takryna	114
4.2	Donepezil	116
4.3	Galantamina	123
4.4	Riwastigmina	128
4	Glutaminergiczna neurotransmisja i memantyna	145
1	Niedokrwienie, neurodegeneracja i neurotransmisja glutaminergiczna	147
2	Farmakologia memantyny	149
3	Badania kliniczne nad memantyną	155
3.1	Działanie leku	155
3.2	Badania z zastosowaniem podwójnie ślepej próby z udziałem grupy kontrolnej placebo	157
4	Wskazania terapeutyczne	160
4.1	Przeciwwskazania i środki ostrożności	162
4.2	Interakcje	162
4.3	Objawy uboczne	163
5	Inne leki nootropowe i przeciwotępienne	167
1	Dihydroergokryptyna (dihydroergotoksyna)	169
2	Ginkgo biloba	173

3	Nicergolina	178
4	Nimodypina	183
5	Piracetam	187
6	Pyritinol	190
7	Inne metody terapii	194
7.1	Witamina E	194
7.2	Indometacyna	195
7.3	Selegilina	197
7.4	Lecytyna	199
7.5	Estrogenowa terapia zastępcza	199
6	Nowe przyczynowe metody leczenia	207
1	Wpływ na metabolizm amyloidu	208
1.1	Kaskada amyloidu	208
1.2	Czynniki wpływające na działanie sekretaz	210
1.3	Immunizacja przeciwko amyloidowi	212
1.4	Leki obniżające stężenie lipidów	212
1.5	Wpływ na wzmożenie procesu degradacji amyloidu	213
2	Wpływ na proces hiperfosforylacji białka tau	215
3	Niesteroidowe leki przeciwzapalne	216
4	Przeciwutleniacze	218
5	Czynnik wzrostu nerwów (NGF)	219
6	Ocena	221
7	Czynniki ryzyka, na które można wpływać, i zapobieganie	227
1	Wprowadzenie	227
2	Nadciśnienie	229
3	Cukrzyca	234
4	Stężenie cholesterolu	235
5	Palenie papierosów i konsumpcja alkoholu	240
6	Homocysteina	245
7	Stres oksydacyjny	248
8	Substytucja hormonalna	249
9	Niesteroidowe leki przeciwreumatyczne	253
10	Aktywność fizyczna, umysłowa i społeczna	258
Dodatek		271
	Wykaz skrótów	271
	Kliniczne skale oceny	276
	Wykaz leków	281
	Interakcje	286
	Adresy	288
	Skorowidz	291

Skorowidz

- A**
- ABCD 69–85
abecadło otępienia 69–85
Aberwitz 22
ACE 215
acetylocholina 93
AChEI 91–92, **101–138**
ADAS (*alzheimer disease assessment scale*) 69
ADAS-cog 120–121, 134, 271, 276
ADL (*activities of daily living*) **70–75**, 258–262, 271
agresywność 70, 75, **77**
AIDS 155
aktywator sekretaz 210
aktywność dnia codziennego 70–75, 258–262
alkaloidy sporyszu 40
alkohol 240–245
Alzheimer 35
Alzheimer-plus 3
Alzheimerowa choroba 4, 36, 42–44, 51–52, 76–78, 80, 83, 160, 169, 173–174, 197, 202, 219, 256
– – leczenie **91–138**
– – szczepionka 1
amantadyna 149–150
amantbia 10
amencja 25–26
 β -amyloid 94–95, 148, **207–215**
antagonista receptora NMDA 153
– wapnia 183
apatia 70
Apo E 209, 228, 235
apolipoproteina E 209, 228, 235
arachnoiditis 28
Aslana leczenie rejuwenacyjne 43
- B**
- Barthela indeks 71
– kwestionariusz 73
BCRS (*brief cognitive rating scale*) 69
BEHAVE-AD skala 79
bezsenność 180, 187–188
białko tau 95
– – fosforylacja **215–216**, 235
biegunka 192
bób kalabarski 92
ból głowy 163, 176, 193
BPSSD (*Behavioral and Psychological Signs and Symptoms of Dementia*) 75
bradykardia 172
brak rozsądku 9
bromki 39
brzemień rodziny 84
- C**
- CGI (*clinical global impressions*) 68
cholestaza 193
cholesterol 235–240
choroba Alzheimerowa 4, 36, 42–44, 51–52, 76–78, 80, 83, 160, 169, 173–174, 197, 202, 219, 256
– – leczenie **91–138**
– – szczepionka 1
– osobowości 29–30
– Parkinsona 56, 155
CIBIC-plus 120–122, 135, 272, 276
ciepło naturalne 14
clioquinol 214
Cochrane grupa robocza 182, 185, 190
cukrzyca 234–237
Cullen 25–26
CUSPAD (*Columbia University Scale for Psychopathology*) 79
cynaryzyna 281
czynnik wzrostu nerwów 219–221
czynności codzienne **70–75**, 258–262, 271

- D**
- deanol 281
- deficyt cholinergiczny 43–44, 92, 94, 219
- funkcji wzrokowo-przestrzennej 62
- degradacja amyloidu 213–215
- demencja 6, 11, 22, 28–29
- starcza 12, **34–35**
- DEMTECT test 54–55, **60**
- depresja 70, 75, **77**
- urojeniowa 40
- diagnostyka neuropsychologiczna 55–56
- diazepam 43
- Diderota koncepcja otepienia 24–25
- dihydroergokryptyna 168–173, 281
- dihydroergotoksyna 168–173, 281
- dolegliwości gastryczne 172, 176, 184, 187–188, 197
- dom wariatów 27
- zapomnienia 11
- donepezyl 91–92, 97–100, **116–123**, 134–135, 281
- badania kliniczne 102–107
- DPE (*disease progression equivalent*) 82
- dusza 22–23
- E**
- efekt czasowego opóźnienia 82
- EMD 65–66
- erytrocyt, poprawa odkształcalności 181, 192
- estrogeny 199–202, 249, 252–254
- F**
- FAST (*Functional Assessment Staging*) 74–75, 161
- fatuitas* 16
- fencyklidyna 153
- Feuchtersleben* 29–30
- fizostygmina 92, **97**, **100**, 282
- flawonoidy 248–249
- fosforylacja białka tau **215–216**, 235
- funkcje poznawcze, zaburzenia 54, **80–83**
- – – leczenie 281–285
- – – wieku podeszłego 174, 179, 184, 186, 188–189, 191, 193, 195–196, 198, 201
- GABA 145, 187
- galantamina 91–92, 98–100, **123–128**, 134–135, 282
- badania kliniczne 108–109
- galenizm 19–20
- GHQ (*General Health Questionnaire*) 85
- Ginkgo biloba* 168, **173–178**, 282
- L-glutaminian 145
- głupota 30
- głuptactwo 29–30
- apatyczne 31
- starcze 40
- Griesinger 30–31
- grupa robocza Cochrane 182, 185, 190
- H**
- hiperlipidemia 234, 238
- hipoteza cholinergiczna 93–96
- HIV 55
- homocysteina 245–248
- hot toddy* 39
- HRQOL (*health related quality of life*) 83–85
- Huntingtona płasawica 155
- I**
- ibuprofen 217, 257
- ICHÉ 91–92, **96–100**, 210
- idiotypizm 31
- immunizacja przeciw amyloidowi 212
- impregnacja srebrem 35
- indeks Barthela 71
- indometacyna 195–197, 217, 257
- inhibitor acetylocholinoesterazy 91–92, **101–138**
- cholinesterazy 91–92, **96–100**, 210
- MAO-B selektywny nieodwracalny 197
- sekretaz 211–212
- interakcje leków przeciwotępiennych 286–287
- Inwentarz Neuropsychiatryczny 78
- J**
- jakość życia **83–85**, 128, 274, 278
- jod 40

K

karbachol 216
 β-karoten 248–249
 kaskada amyloidu 208–210
 kłębek fibrylarny 35–36
 – neuroflokienkowy 95, 215
 kokaina 43
 komponent P amyloidu, osoczowy 214–215
 koncepcja krzywej J 244
 – otępienia według Diderota 24–25
 – – – Willisa 22–23
 Kraepelin 34
 kretynizm 30–31
 kryteria NINCDS-ADRDA 51
 – NINCDS-AIREN 52
 krzywa J, koncepcja 244
 kwas foliowy 55
 – – niedobór 245–246
 – glutaminowy 145–146, 148
 kwestionariusz Barthela 73
 – zdrowia ogólnego 85

L

lecytyna 199–200
 leczenie choroby Alzheimera 91–138
 – humoralne 16
 – rejuwenacyjne według Aslana 43
 – zaburzeń funkcji poznawczych 281–285
 leki hipolipemizujące 212–213
 – naczyniorozszerzające 43
 – nootropowe 167–202
 – przeciwotępienne 20, **167–202**
 – – interakcje 286–287
 – niesteroidowe przeciwreumatyczne 253, 256–258
 – – przeciwzapalne 195–197, **216–218**
 leteprynina 220
 lewokarnityna 282
 lewopromazyna 43
 Lewy 43–44
 lęk 40, 187–188

M

mania 10, 30
 MAO-B inhibitor 197
 masa ciała, ubytek 126

MCI (*mild cognitive impairment*) 54
 meklofenoksat 282
 memantyna 44, **149–163**, 282
mentis stupor 20
 miłorząb dwuklapowy 168, **173–178**, 282
 Mini Mental 59–60
mirror sign 76
 MMSE (*mini-mental state examination*) **59–60**, 63, 69, 273, 278
 modafilina 282
 moduł do badania otępienia 65
 myślenie urojeniowe 76–77

N

nadciśnienie 229–233
 nalewka opiumowa 40
 napęd, osłabienie 16
 nauka o czterech elementach 13
 – – – jakościach 13
 – – komorach 18
 neostygmina 92
 neprysilina 215
 nerwica 25
 neuralpatologia 25
 neurodegeneracja 147–149
 neurofibryla 35–36
 neuropatologia 32–33
 neuropsychologia 55–56
neurosis 25
 neurotransmisja glutaminergiczna 145–163
 NGF (*nerve growth factor*) 219–221
 nicergolina 178–182
 niedobór kwasu foliowego 245
 niedokrwienie 147–149
 niepokój ruchowy 77–78
 niewiedza 10
 nikardypina 282–283
 nimodypina 183–187, 283
 NINCDS kryteria 51–52
 NLPZ 195–197, **216–218**, 256–257
 NMDA receptor **145–149**, 151–152
 – – antagonist 153
 nootropy 167–202
 NOSGER (*Nurse's Observation Scale for Geriatric Patients*) 79–80

NPI (*Neuropsychiatric Inventory*) 78
 nudności 131, 172, 192

O

obciążenie krewnych 84
 objaw lustra 76
 – zachodzącego słońca 78
 objawy duchów bywalców 76
 – ośpienia behawioralne i psychologiczne 75
 – psychotyczne 75–76
 – *sun-downing* 78
oblivio 16
 obłąkanie 10
 obrzęki obwodowe 184
 Ocena Choroby Alzheimerera, test 69,
276–279
 oczyszczenie somatyczne 25
 omamy 70, 76, 79, 163
 omdlenie 180
 opiaty 40
 ośpienie 6, 11, 22, 28–29, 54, 69–70,
 192
 – abecadło 69–85
 – alzheimerowskie 4, 36, 42–44, 51–52,
 76–78, 80, 83, 160, 169, 173–174,
 197, 202, 219, 256
 – – leczenie **91–138**
 – – szczepionka 1
 – koncepcja Diderota 24–25
 – – Willisa 22–23
 – naczyniowe 38–39, 52, 159, 173, 234,
 243
 – objawy behawioralne i psychologiczne 75
 – postępujące 32
 – skala 57–66
 – starcze 12, **34–35**
 – z ciałami Lewy'ego 56, 131, 136
 – zapobieganie 227–262

P

pajęczynówka, zapalenie przewlekłe 28
 palenie tytoniu 240–245
 pamięć, utrata 16
 paraldehid 40
 Parkinson-plus 1

Parkinsona choroba 56, 155
 pentoksyfilina 283
phantom-boarder 76
 Pinel 27–28
 piracetam 168, **187–190**, 283–284
 pirydostygmina 92
 plazmina 215
 płasawica Huntingtona 155
 plus 69
 płyny ustrojowe główne 14
 płytki starcze 33–35
 porażenie nadjądrowe postępujące 123
 – postępujące 33–34
 prokaina 43
 przeciwutleniacze 218–219, 248–251
 PSP (*progressive supranuclear palsy*)
 123
 psychoza 75–76
 pyritinol 190–194, 284

R

RDST (*rapid dementia screening test*)
61–63
 receptor NMDA **145–149**, 151–152
 – – antagonistą 153
 retrogenesa neuropoznawcza 80
 riwastigmina 91–92, 97–100, **128–136**,
 284
 – badania kliniczne 110–115
 RNA 43
 rodniki 218
 rozsądek, brak 9
 rysowanie zegara, test 55, **61–62**
 rytmy dobowe, zaburzenie 78

S

SAP (*serum amyloid P component*)
 214–215
 schemat decyzyjny dwupoziomowy 58
 – trzypoziomowy 57–58
 samoocena 64, 66
 sekretaza 208–212
 selegilina **197–199**, 219, 284
senium praecox 32, 37, 39
 β -sheet breakers 213
 simwastatyna 213
 Skala ADAS 69

- ADAS-cog 120–121
- ADL 71
- BEHAVE-AD 79
- CGI 68, 272
- CIBIC-plus 120–122, 135, 272, 276
- CUSPAD 79
- HRQOL 83–85
- NOSGER 79–80
- Obserwacji Pielęgniarskiej u Pacjentów w Podeszłym Wieku 79–80
- Oceny Choroby Alzheimerera 69, **276–279**
- – Funkcji Poznawczych 69
- – Głębokości Choroby 68
- – Stanu Psychicznego 59–60, 69
- Psychopatologii Uniwersytetu Columbii 79
- Wrażenia Klinicznego 68
- SKT 69
- słabość umysłowa 20
- splątanie 31, 163
- stan siatkowaty 32
- starość przedwczesna 32, 37, 39
- statyny 213, 239
- stres oksydacyjny 218, **248–249**
- stultitia* 16
- stupiditas* 30
- stwardnienie rozsiane 155
- substytucja hormonalna 199–202, 249, 252–254
- sun-downing* 78
- szczepionka przeciw amyloidowi 212
- – chorobie Alzheimerera 1
- święd 192

T

- tachykardia 184
- takryna 97–100, **114–116**, 137, 284
- tauryna 91–92
- TFDD **61**, 63
- terapia choroby Alzheimerera 91–138
- humoralna 16
- rejuwenacyjna według Aslana 43
- zaburzeń funkcji poznawczych 281–285
- zastępcza estrogenowa 199–202, 249, 252–254

- test DEMTECT 54–55, **60**
- FAST 74–75, 161
- Mini Mental 59–60
- MMSE **59–60**, 63, 69, 273, 278
- Oceny Choroby Alzheimerera 69, **276–279**
- Przesiewowy dla Ołepienia Szybki **61–63**
- RDST **61–63**
- Rysowania Zegara 55, **61–62**
- TFDD **61**, 63
- Wczesnego Rozpoznawania Ołepienia i Różnicowania z Depresją **61**
- Zespołów Krótki 69
- tinofedryna 285
- tiorydazyina 43
- tokoferol **194–195**, 218, 248–249
- transaminazy, podwyższenie 193

U

- ubytek masy ciała 126
- układ cholinergiczny 91–138
- glutaminergiczny 44
- urojenia 70, 76, 79
- prześladowcze 29

W

- wariactwo 30–31
- weronal 40
- wilgoć naturalna 14
- Willisa koncepcja ołepienia 22–23
- winkamina 285
- winkanol 285
- wino 245
- winpocetyna 285
- wirus HIV 55
- witamina B₁₂ 55, 214, 245–246
- C 248–249
- E **194–195**, 218, 248–249
- współczynnik progresji choroby 82
- wymioty 131, 163, 172, 192

Z

- zaburzenia agresywne 70, 75, **77**
- depresyjne 70, 75, **77**
- funkcji poznawczych 54, **80–83**

- zaburzenia funkcji poznawczych, leczenie 281–285
- – – wieku podeszłego 174, 179, 184, 186, 188–189, 191, 193, 195–196, 198, 201
- gastryczne 172, 176, 184, 187–188, 197
- lękowe 40, 187–188
- myślenia typu urojeniowego 70, 76–77, 79
- napędu 77
- nastroju depresyjne 59
- ortostatyczne 172
- otępienne 6, 11, 22, 28–29, 54, 69–70, 192
- – abecadło 69–85
- rytmów dobowych 78
- smaku 193
- zachowania 69, **75–80**
- zanik neuronów korowych 95–96
 - oliwkowo-mostowo-mózdkowy wrodzony 94
- zapalenie opony pajęczej przewlekłe 28
- pęcherza 163
- zapobieganie otępieniu 227–262
- zawroty głowy 163, 176, 184, 193
- zasada wyrównania deficytów neuroprzebieżnika 92
- zasady jatrochemiczne 23
- zespół otępienny 6, 11, 22, 28–29, 54, 69–70, 192
- zidiocenie 16
- złudzenie 79
- zmiany miażdżycowe 38–39, 52
 - naczyńowe 38–39, 52
 - neuropatologiczne 32–33
- związki flawonowe 248–249

ISBN 83-89581-02-7

